

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı:1998/24 (Siyasi Parti Malî Denetimi)

Karar Sayısı:1999/15

Karar Günü:23.2.1999

R.G. Tarih-Sayı:10.04.1999-23662

I- MALİ DENETİMİN KONUSU

Milliyetçi Hareket Partisi'nin Genel Merkezi ile ilçe örgütlerini de kapsayan 79 il örgütünün 1997 yılı kesinhesabının incelenmesidir.

II- İLK İNCELEME

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 16. maddesi uyarınca; Ahmet Necdet SEZER, Güven DİNÇER, Samia AKBULUT, Haşim KILIÇ, Yalçın ACARGÜN, Mustafa BUMİN, Sacit ADALI, Ali HÜNER, Lütü F. TUNCEL, Mahir Can ILICAK ve Rüştü SÖNMEZ'in katılmalarıyla 20.7.1998 gününde yapılan ilk inceleme toplantısında;

'1- Dosyada eksiklik bulunmadığı anlaşıldığından işin esasının incelenmesine,

2- Genel Merkez kesinhesabının dayanağını oluşturan gelir, gider belgeleri ve ilgili defterlerin bu kararın tebliğinden itibaren 60 günlük süre içinde Anayasa Mahkemesi'ne gönderilmesi için Parti'ye bildirimde bulunulmasına,

3- Bu kararın uygulanmasının sağlanması için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'na yazı yazılmasına, oybirliğiyle' karar verilmiştir.

III- ESASIN İNCELENMESİ

Parti'nin Anayasa Mahkemesi'ne verdiği 1997 yılı kesinhesap çizelgeleri ile bunların dayanağını oluşturan defter ve belgeler üzerinde yapılan inceleme sonuçlarını içeren esas inceleme raporu, Anayasa ve 2949 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile 2820 sayılı Siyasî Partiler Kanunu'nun ilgili kuralları, bunların gerekçeleri ve diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü :

Denetimin maddî öğelerini oluşturan defter ve belgelerde Milliyetçi Hareket Partisi'nin 1997 yılı içindeki Genel Merkez ve 79 il örgütü ile birlikte gelirler toplamının 555.562.768.873.- lira, giderler toplamının da 586.069.586.360.- lira olarak gösterildiği, gelir eksikliği 30.506.817.487.- liranın borç olarak gelecek yıla devredildiği, gelir, gider ve devir rakamlarının birbirine denk olduğu görülmüştür.

A- Gelirlerin İncelenmesi

1- Genel Merkez Gelirleri

Parti Genel Merkezi'nin 1997 yılı içindeki gelirleri 267.832.434.736.- lira olarak gösterilmiştir.

Bunun; 196.000.000.000.- lirasının Hazine yardımından, 33.649.266.242.- lirasının geçen yıl nakit devrinden, 37.546.268.494.- lirasının banka mevduat faizlerinden, 636.900.000.- lirasının da bağışlardan sağlandığı anlaşılmıştır.

Genel Merkez'in defter kayıtları ve gelir belgeleri üzerinde yapılan incelemede, gelirlerin, 2820 sayılı Siyasî Partiler Kanunu'nun 61-69. madde hükümlerine uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

2- İl Örgütleri Gelirleri

Parti'nin 79 il örgütüncü sağlanan gelirler toplamı 287.730.334.137.- lira olarak gösterilmiştir.

Bunun; 39.691.088.289.- lirasının aidatlardan, 5.347.724.050.- lirasının satışlardan, 34.793.242.000.- lirasının etkinliklerden, 682.420.899.- lirasının sabit kıymet gelirlerinden, 204.202.004.849.- lirasının bağışlardan, 3.013.854.050.- lirasının da geçen yıl nakit devrinden sağlandığı anlaşılmıştır.

Parti il örgütlerinin kesinhesap çizelgeleri gelir bölümleri üzerinde yapılan incelemede gelirlerin, 2820 sayılı Siyasî Partiler Kanunu'nda belirtilen kaynaklardan sağlandığı, Merkez Karar ve Yönetim Kurulu kararıyla doğruluğunun onaylandığı görülerek bunların Yasa'ya uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

B- Giderin İncelenmesi

1- Genel Merkez Giderleri

Parti Genel Merkezi'nin 1997 yılı içindeki giderleri 302.194.663.458.- lira olarak gösterilmiştir.

Bunun; 30.368.376.311.- lirasının büro genel giderlerine, 17.527.640.183.- lirasının personel giderlerine, 3.793.093.540.- lirasının seyahat giderlerine, 189.297.536.250.- lirasının bayrak, rozet vs. alım giderlerine, 1.617.928.675.- lirasının yayın giderlerine, 2.115.649.563.- lirasının etkinlik giderlerine, 19.881.862.159.- lirasının seçim giderlerine, 2.390.325.575.- lirasının demirbaş alım giderlerine, 35.202.251.202.- lirasının da diğer yönetim giderlerine yapıldığı görülmüştür.

Genel Merkez'in 267.832.434.736.- liralık geliri ile 302.194.663.458.- liralık gideri arasındaki farkı oluşturan 34.362.228.722.- lira menfi farkın borç olarak gelecek yıla devredildiği görülmüştür.

Genel Merkez'in defter kayıtları ve gider belgeleri üzerinde yapılan incelemede; aşağıda belirtilenler dışındaki giderlerin, 2820 sayılı Siyasî Partiler Kanunu'na uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

Parti giderlerinden 131.929.454.- liralık bölümünün ise Yasa'ya uygun olmadığı sonucuna varılmıştır. Şöyleki;

1- Parti yevmiye defterinin 9.12.1997 gün ve 85 sıra numarasına, '580 564 EGO' açıklaması ile 100.000.000.- lira gider yazıldığı görülmüş, ancak bu gidere ilişkin herhangi bir belge, ibraz edilmemiştir.

2820 sayılı Yasa'nın 70. maddesinin ikinci fıkrasının göre, beşbin liraya kadar harcamaların makbuz veya fatura gibi bir belge ile tevsik edilmesi zorunlu olmadığından bu miktarı aşan harcamaların makbuz veya fatura gibi belgelerle tevsiki zorunludur. Bu nedenle, belgesi bulunmayan toplam 100.000.000.- liralık gider tutarının Yasa'nın 76/4. maddesi gereğince Hazine'ye irad kaydedilmesi gerekir.

2- Parti yevmiye defterinin 21.1.1997 gün ve 186/9. sırasına '156773 Kartaş' açıklaması ile 3.179.454.- lira gider yazıldığı ve bu gidere ilişkin olarak fatura aslı yerine fotokopisinin ibraz edildiği,

Yine yevmiye defterinin 30.12.1997 gün ve 229. sırasına '544146 Elsa Bilgisayar' açıklaması ile 28.750.000.- lira gider yazıldığı ve bu gidere ilişkin olarak da fatura aslı yerine firma tasdikli fotokopisinin ibraz edildiği görülmüştür.

Yasa gereği fatura aslının ilgili kurumca alıkonulmasının zorunlu olduğu durumlar dışında fotokopi, tevsik belgesi olarak kabul edilmemektedir.

Bu duruma göre toplam 31.929.454.- liralık parti giderinin 2820 sayılı Siyasî Partiler Kanunu'nun 70. ve 76. maddeleri gereğince Hazine'ye irad kaydedilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

Güven DİNÇER; '28.750.000.- liralık gidere ilişkin belgenin Yasa'ya uygun olduğu' kanısıyla çoğunluk görüşüne katılmamıştır.

2- İl Örgütleri Giderleri

Parti'nin 79 il örgütüne yapılan giderler toplamı 283.874.922.902.- lira olarak gösterilmiştir.

Bunun; 115.346.769.225- lirasının büro genel giderlerine, 19.961.247.833.- lirasının personel giderlerine, 14.800.084.214.- lirasının seyahat giderlerine, 5.810.219.000.- lirasının bayrak, rozet vs. alımlarına, 9.085.109.755.- lirasının yayın giderlerine, 19.942.119.548.- lirasının etkinlik giderlerine, 6.410.140.000.- lirasının seçim giderlerine, 27.811.088.582.- lirasının demirbaş alım giderlerine, 64.708.144.745.- lirasının da diğer yönetim giderlerine yapıldığı anlaşılmıştır.

İl örgütlerinin geliri ile gideri arasındaki 3.855.411.235.- liralık farkın sene sonu nakit mevcudu olarak gelecek yıla devredildiği görülmüştür.

İl örgütleri kesinhesap çizelgeleri gider bölümleri üzerinde yapılan incelemede, giderlerin, Merkez Karar ve Yönetim Kurulu kararıyla doğruluğunun onaylandığı görüldüğünden bunların 2820 sayılı Yasa'ya uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

IV- SONUÇ

Milliyetçi Hareket Partisi'nin 1997 yılı kesinhesabının incelenmesi sonucunda;

1- Parti'nin kesinhesabında gösterilen 555.562.768.873.- lira gelir ile 585.937.656.906.- lira giderin eldeki bilgi ve belgelere göre doğru ve 2820 sayılı Siyasî Partiler Kanunu'na uygun olduğuna, OYBİRLİĞİYLE,

2- 2820 sayılı Siyasî Partiler Kanunu'nun 70. maddesi gereğince belgelendirilmeyen 131.929.454.- lira Parti giderinin Yasa'nın 76. maddesi gereğince Hazine'ye gelir yazılmasına, Güven DİNÇER'in 'bu giderler içindeki 28.750.000.- liralık giderin Yasa'ya uygun olduğu' yolundaki karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA, 23.2.1999 gününde karar verildi.

Başkan	Başkanvekili	Üye
Ahmet Necdet SEZER	Güven DİNÇER	Haşim KILIÇ
Üye	Üye	Üye
Yalçın ACARGÜN	Mustafa BUMİN	Sacit ADALI
Üye	Üye	Üye
Ali HÜNER	Lütfi F. TUNCEL	Fulya KANTARCIOĞLU
Üye		Üye
Mahir Can ILICAK		Rüştü SÖNMEZ

KARŞIOY YAZISI

Anayasa'nın 146-153. maddeleri, Anayasa Mahkemesi'nin kuruluşunu, görevlerini ve yargılama usullerini düzenlemektedir. Anayasa'nın 148. maddesi, Anayasa Mahkemesi'nin görev ve yetkilerini belirledikten sonra Mahkemenin Anayasa ile verilen diğer görevleri de yerine getireceğini öngörmüş ve 69. maddesi de siyasî partilerin malî denetimini Anayasa Mahkemesi'ne vermiştir.

Anayasa Mahkemesi'nin görev ve çalışma usulleri ile siyasî partilerin malî denetim esasları Anayasa'da açıkça belirlenmiş ve sınırlandırılmıştır. Anayasa dışında herhangi bir kanunla bu Anayasa hükümlerinin özü ve sözü değiştirilemez ve bu konuda yasalarla yeni ve genişletici hükümler getirilemez. Anayasa Mahkemesi'nin görev alanı ve malî denetim alanı ile yargılama usulleri yasal bir alan olmayıp, anayasal bir alandır. Bu yüzden bu konularla ilgili birincil nitelikteki hükümler yalnızca Anayasa'da yer alabilir. İlgili kanunlarda bu hükümlerin uygulanmasını gösteren uygulama hükümlerin yer alması mümkündür. Bunu aşan ve Anayasa Mahkemesi'ne siyasal partilere müdahale konusunda yeni yeni görevler veren yasa hükümlerinin Anayasa Mahkemesi'nce uygulanmayıp ihmal edilmesi gereklidir.

Siyasî Partiler Kanunu'ndaki malî denetim hükümlerinin Anayasa Mahkemesi ile ilgili olanları bu yönden incelendiğinde; konunun Anayasa'nın öngördüğü çerçeveyi aşarak düzenlendiği görülmektedir. Zira, Anayasa'nın 69. maddesinde, siyasî partilerin; yabancı devletlerden ve uluslararası kuruluşlardan ve yabancı ülke dernek ve kuruluşlarından maddî yardım alamayacakları öngörülmüştür. Bununla, siyasî partilerin dış kuruluşlardan yardım almaları ve Anayasa ve Yasa'ya aykırı faaliyetleri önlenmek istenmiş ve Anayasa Mahkemesi'ne de bu çerçevede bir görev verilmiştir. Siyasî partilerin kendi üyelerinden topladıkları aidat ve bağışların ve diğer gelirlerin ve giderlerin bu amaca yönelik olarak denetlenmesi gerekir.

Ayrıca devletin dışında bulunan ve devlet hiyerarşisinde yer almayan kurumlar olarak partiler, gelir ve giderleri yönünden devletinkine benzeyen bir denetime tabi tutulamazlar.

Anayasa ile sınırları belirli yetkinin genişletilerek devletin gelir ve giderlerinin Sayıştay'ca denetlenmesine benzer bir anlayışın siyasî partilerin Anayasa Mahkemesi'nce yapılacak malî denetiminde uygulanması, Anayasa'nın özüne ve sözüne aykırı olur. Bunun sonucunda siyasî partiler için Anayasa'nın öngörmediği yeni kısıtlamalar getirilmiş ve Anayasa Mahkemesi de bir tür siyasî partiler sayıştayına dönüştürülmüş olur.

Esas Sayısı:1998/24 (Siyasi Parti Malî Denetimi)

Karar Sayısı:1999/15

Malî denetime tabi tutulan ve muhalefetimize neden olan parti giderine yukarıda açıklanan anayasal konular yönünden herhangi bir eleştiri getirilmediğinden bu hesap Anayasa'nın 69. maddesine uygundur.

Kaldiki, Hazine'ye irad kaydına neden olan gider kanıtlanmış bir gider olup bu kanıtlamanın devlet muhasebesine veya vergi hukuku esaslarına uyması da gerekmez.

Yukarıda açıklanan nedenlerle kararın bir kısım gelir ve giderin Hazine'ye gelir kaydına ilişkin bölümüne karşıyım.

Başkanvekili

Güven DİNÇER